

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VI istungjärk.

136. koosolek.

30. märtsil 1931.

Sisu:

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.
2. Eesti Vabariigi kulude ja tulude eelarve 1931./1932. aastaks — II lugemisel.
3. Tapamajade ja lihajärelvaatuse seaduse §§ 13, 14 ja 29 muutmise seadus — II lugemisel.
4. Järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.22 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. asunduskapitali 1931./32. a. eelarve rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu.

2. Eesti Vabariigi kulude ja tulude eelarve 1931./1932. aastaks — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja **O. Suursöödi** puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees **J. Soots**.

(Kaitseministeeriumi korrallised kulud. — Kaasaruandja **J. Fuks**.)

A. Kornell (as): Panen ette, Kaitseministeeriumi eelarve alal § 3. Riigiteenijate toetused: b) haigusekindlustus vähendada Kr. 8.605.— § 54. Toitlusevarustus suurendada Kr. 8.605.—

Nende paranduse-ettepanekute vastuvõtmisel saaks restaureeritud seisukord, mis oli omaks võetud eelmise valitsuse poolt nende paragrahvide kohta. Edasi panen ette,

Kaitseministeeriumi eelarve alal § 4. Esindus vähendada Kr. 250.— § 4 jääb Kr. 750.—

Tulu sellest võiks kanda riigi tulude juurde.

Kaasaruandja **J. Fuks** (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa nende ettepanekutega ühineda. § 3 on rahaasjanduse komisjonis suurendatud

30.000 krooni võrra. Üks osa suurendusest, Kr. 8.605.—, on võetud § 54 toitlusevarustuse summast.

Aruandja **J. Soots** (lõpusõna): Nii-suguse paranduse-ettepaneku tegemine on vist sellest arvamisest tekkinud, nagu ripuks sõdurite toiduratsioon ära sellest summast, mis toiduks antakse. Nii et kui raha rohkem antakse, siis ka toitu rohkem, ja vastupidi. Ma pean tähendama, et asi ei ole nõndaviisi: sõdurite toidunorm on seadlusega kindlaks määratud, ja sõdur peab niipalju liha, niipalju leiba päevas saama, ühesõnaga — on ette nähtud, et sõdur peab teatud hulga toiduaineid kätte saama, olgu ainete hinnad odavad või kallid. Nii et hinna suurendus toidunormi ei suurenda. Aga väeosale endale ei ole ükskõik, missugused hinnad on. Väeosale antakse rahanormid kätte, mille eest ta toidu peab ostma. Ja kui väeosale antakse vähem raha, nõnda et sellega ei saa niisugust hulka toiduaineid osta, kui normis ette nähtud, siis peavad väeosad säästsummadest raha juurde maksma. Ja vastupidi, kui raha jääb üle, sest et toiduained on odavamad, ja teatud normi aineid iga sõduri jaoks saab odavamini kätte, siis läheb ülejääk väeosa säästsummadesse, ja igal sõduril üksikult ei ole sellest kasu ega kahju, küll aga väeosal.

Kuna aga viimasel ajal kõik toiduained on hinnas langenud, seepärast komisjon leidis, et on võimalik neid toitlustamise summasid vähendada, jättes igale sõdurile täiesti oma endise ratsiooni.

Eraldi hääletamisel lükatakse tagasi **A. Kornell**'i ettepanekud.

Kaitseministeeriumi korrallised kulud võetakse vastu.

(Kohtu- ja siseministeeriumi korrallised kulud. — Kaasaruandja **J. Soots**.)

Juhataja: Kohtu- ja siseministeeriumi korralliste kulude kohta teeb rkl. **Fuks** järgmised ettepanekud:

Peatükk I. Keskasutus. § 4. Esindus vähendada Kr. 250.— § 4 jääks Kr. 750.—

Peatükk I. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 2.000.— § 3 jääb Kr. 2.304.—

Peatükk II. Kohtud. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekind-

lustus vähendada Kr. 12.000.— § 3 jääb Kr. 12.096.—

Peatükk III. Prokuratuur. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 2.000.— § 3 jääb Kr. 984.—

Kaasaruandja J. Soots (lõpusõna): Need ettepanekud olid, ma ei mäleta täpselt kõiki, aga suuremalt osalt nad olid laiendatud rahaasjanduse komisjonis arutusel. Komisjon lükkas nad tagasi, ja seepärast ei või mina nendega ühineda.

Juhataja: Hääletan ettepanekud kahes osas: esiteks ettepaneku esindussumma kohta ja teiseks ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta. Vastu ei vaielda.

J. Fuks'i ettepanek esindussumma kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta lükatakse tagasi.

Kohtu- ja siseministeeriumi korralised kulud võetakse vastu.

(Majanduseministeeriumi korralised kulud. — Kaasaruandja R. Kuris.)

Juhataja: Majanduseministeeriumi korraliste kulude kohta teeb rkl. Fuks järgmised ettepanekud:

Peatükk I. Keskasutus. § 4. Esindus vähendada Kr. 250.— § 4 jääks Kr. 750.—

Peatükk I. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 500.— § 3 jääb Kr. 480.—

Peatükk II. Maksudevalitsus. A. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 2.000.— § 3 jääb Kr. 1.344.—

Peatükk II. Maksudevalitsus. B. Asutused kohtadel. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 12.000.— § 3 jääb Kr. 28.992.—

Peatükk II. Maksudevalitsus. C. Piiritusemonopol. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 2.000.— § 3 jääb Kr. 2.240.—

Peatükk III. Rahanduseosakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 1.300.— § 3 jääb Kr. 1.248.—

Peatükk IV. Kaubanduse-tööstuseosakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 800.— § 3 jääb Kr. 288.—

J. Fuks (as): Majanduseministeeriumi eelarves piiritusemonopoli juures on kuludena ette nähtud 300.000 kraadi konfiskeeritud piirituse eest à 12 senti — 36 tuhat krooni. Kuna meil omal riik maksab piiritusevabrikutele 7 senti kraadist, siis oleks ülearune konfiskeeritud piirituse kraadi eest rohkem maksta, kui riik meie oma piiritusevabrikutele maksab. Sellepärast teen ettepaneku:

Majanduseministeerium. Peatükk II. C. § 26. punkt a) piirituse ostmine vähendada Kr. 15.000.— võrra, missuguse summa ärakasutamise kohta kavatsen teha ettepaneku, Põllutööstuse ministeeriumi alal maaparanduse ja Saaremaal maakorraldusetöödeks ära kasutada.

Kaasaruandja R. Kuris (lõpusõna): Mis puutub esinduse- ja haigusekindlustuse summadesse, siis need on rahaasjanduse komisjoni enamusega vastu võetud. Mis puutub aga viimasesse ettepanekusse konfiskeeritud piirituse kraadi hinna alandamise kohta, see küsimus ei olnud üldse Majanduseministeeriumi eelarve juures rahaasjanduse komisjonis kaalumisel. Kui aga Kohtu- ja siseministeerium arutamisel oli, siis teatas Kohtu- ja siseminister, et tal ei ole teada, et Majanduseministeerium on seda konfiskeeritud piiritust 7 asemel 12 senti kraadist, s. o. kallimalt arvestanud. Selle ettepanekuga ei ole mul võimalik ühineda komisjoni nimel.

Juhataja: Hääletan rkl. Fuks'i ettepanekud kolmes osas: esiteks ettepaneku esindussumma kohta, teiseks ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta ja kolmandaks ettepaneku piirituseostu summa kohta.

J. Fuks'i ettepanek esindussumma kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanek piirituseostu summa kohta lükatakse tagasi.

Majanduseministeeriumi korralised kulud võetakse vastu.

(Põllutööstuse ministeeriumi korralised kulud. — Kaasaruandja M. Martinson.)

A. Kornell (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Võttes sõna Põllutööstuse ministeeriumi eelarve juures tahaksin selgitada väikekohtade elujõuliseks muutmise küsimust. Seda küsimust riivasid mööda minnes mõned meie rühma eelkõnelejad, kuid lubatagu minule siin peatuda seda rohkem, et Majanduseminister oma eelarve-kõnes seda küsimust üldse tarvilikuks ei pidanud käsitada. Juurdelõigete küsi-

mus on minu arvates üks tähtsamaid praeguseaja agraarpoliitilisi küsimusi. Nii Majanduseminister kui ka mõned teised sõnavõtjad märkisid ära rasket majanduslikku kriisi, mis ennast valusalt tunda annab põllumajanduses. Riigikogu poolt vastuvõetud Teravilja kaitseeadusega oli võimalik läinud aasta rukkisaagi realiseerimine 20.495 põllupidajal. 1929. a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmetel oli Eestis talundite arv alla 10 ha 32.244 ja üle 10 ha 81.795, seega kokku 114.039 talundit. Viimaste aastate riiklikkude maade planeerimistega on need vahekorrad muutunud ja uudiskohtade juurdetulekuga tõuseb praegu põllumajanduslikult kasutatavate maade üksuste arv üle 133.000. Sellest selgub, et vaevalt 15% kogu talundite arvest on saanud Teravilja kaitseeaduse soodustuste osaliseks. Võib peaaegu kindlasti oletada, et kõik need 32.244 talu, mis alla 10 ha suured, vaevalt rukkid müüa said. Kui arvesse võtta seda, et esimesel rukkiaastal välja langes ümarguselt 4.500 rukkipakkujat ja teisel aastal 6.000, siis näeme, et peamiselt on soodustuste osalisteks saanud suuremad talud. Nii on lõviosa enam saanud summadest langenud suurematele taludele, kuna aga väikesemad talud sellest kas kuni ilma on jäänud ehk jälle piskuga on pidanud leppima. Lõuna-Eestis, eriti aga Võru- ja Petserimaal, on väiketalu suuremaks tuluallikaks olnud senini lina, kuid viimaste aegade linahindade katastroofilise langusega on sattunud mainitud maakondade põllupidajad väljapääsemata raskesse seisukorda, ja selle tagajärjel ähvardub hävineda linakasvatust. Lätis, kus maksmas linamonopol, on linakasvatajate seisukord palju parem ja tasub end enam-vähem ära ka praeguste hindade juures. Võib-olla on meil linastandardi maksmapanekust veel vähe selleks, et päästa linakasvatust, ja valitsusel tuleksid siin palju radikaalsemad abinõud tarvitusele võtta. Kui korra Vana-Jumal toimis rasket tööd ja maailma valmis seipis kuue päevaga ning seitsmendal päeval puhkas oma väsimusest ja tagasi vaatas tehtud tööle, siis valdas teda õilne rahuldustunne. Üle 10 aasta tagasi alanud suur maareform on jõudmas lõpustaadiumi. Kui pilku heita töö tulemusesse, siis ei sa öelda, et maareform täiesti õnnestunud oleks. On tekkinud äärmiselt palju elujõuetuid väikekohti, kus perekondade tööjõudu ära kasutada ei saa ja puudub ka võimalus kõrvalteenistuse leidmiseks. Oleks maareformi teostamine normaalselt areneda võinud, ei oleks meie seisnud kurva tõsiasja ees, kus mõnel pool kruntidel heinamaa täiesti puudub või jälle nõnda vähe on, et nimetamist ei vääri, mõnel pool jälle krundid ilma met-

sata on jäetud, ja sealsamas teisel metsarohkus kruntidele koormavaks on saanud. Ka oleks võinud paremini lahendatud saada endiste mõisatöölise seisukord, keda arvatakse tõusvat 15—16.000 perekonnale ja kes enamikus kõik on varustatud elujõuetute väikekohtadega. Kuid vaatamata kõigele sellele ei ole õnneks teostunud nende hulkade arvamusel, kes eeldasid, et suurmaapidamise likvideerimisega meie ka oma põllumajanduse likvideerime. Nagu statistilised andmed tõendavad, on talundites nii elus kui ka eluta inventar tõusnud, samuti on ka märksa tõusnud põllusaaduste produktsioon, võrreldes ennesõjaaegsega. Tänu ennastsalgavale visale tööle on asunikud pere need lootused hiilgavalt täitnud, mis maareformiga tema peale pandud. Nii ei ole need toetused, mis riik asunikkudele andnud, kaotsi läinud. Nagu ajakirjanduses ette toodud, tõuseb asunikkudele antud laenu summa keskmiselt talundi kohta ligi 700 kroonile, kuid talundite keskmist hinda arvatakse aga 6.000 kroonile, millest nähtub, et asunikkude pere on tõsiselt oma ülesandeid võtnud ning kõige jõuga ka kaasa aidanud riigi ülesehitavale tööle, ja sellepärast ei ole nende tööinimeste üle kaduduse tundmine millegagi põhjendatud ja saamahimus süüdistada neid on küll asjata. Olud on maal ütle mata raskeks muutunud, eriti annab see end tunda elujõuetute väikekohtade juures. Varematal aegadel võisid väikekohapidajad veel kuidagi ennast vee peal hoida, kuid praegu on tulevikuväljavaated väga kurvad, kui mitte lootusetud. Kui siin Vabariigi Valitsus ei püüa nendele inimestele kiirelt appi tulla, siis võib kindlasti öelda, et 1/3 nendest kohtadest hähub ja sellega saab ühtlasi hulk perekondi viletsusse heidetud. Kuid minu arusaamise järgi ei peaks valitsusele mitte ükskõik olema nende inimeste saatus, kes millegagi süüdi ei ole, kui nad silm-silmaga sarnase paratamatuse ees seisavad. Aastad tagasi olid väljavaated kõrvalteenistuse leidmiseks maal märksa soodsamad. Kuid mis näeme praegu? Metsatööstus on suurelt tagasi läinud, ja mitte ainult see, et metsatööstus, kus hulk vabu käsi talvel tööd ja teenistust leidsid, on tagasi läinud, vaid ka töötasu hinnad on 50% ja üle selle langenud. Ka kruusavedudel on hobusemehe teenistus vaid 125—150 senti päevas. On rohkem kui põhjust arvata, et suuremates taludes eeloleval kevadel ja suvel aastatöölise ja ajutiste tööjõudude tarvitamine langeb. Ja kuigi siin-seal veel ollakse sunnitud neid tarvitama, siis langevad teenistusetasu normid tunduvalt. See kõik asetab meid kurva fakti ette: tekib rahvaalgumine maalt linna, suurendades niikuinii juba isegi küllalt suurt töötatöölise

peret. Kuid see pole aga riiklikult soovitav nähe. Mis teha? Minu arusaamise järele tuleb kõita inimesi maa külge, tulevad luua maal elamise võimalused. Selleks tuleb intensiivselt jätkata süstemaatilist asundamise politikat ja tuleb kiires korras asuda väikekohtade täiendamisele juurdelõigete näol.

Eelmine Vabariigi Valitsus asus juurdelõigete kava väljatöötamisele, ja nagu teada, on praegune valitsus juurdelõigete kava kinnitanud. Niipalju kui see kava eelmise valitsuse poolt koostatust sõltub, ei rahulda see kava asjast huvituid sel määral, nagu see oleks pidanud sündima. Kuigi seletuskirjas mainitakse, et on püütud koguda objektiivseid andmeid juurdelõigete vajaduse ja planeerimise võimaluste kohta, ei saa siiski öelda, et need andmed oleksid objektiivselt kokku seatud. Seletuskirjast selgub ka, et maakorraldusetööd on lõpulikult juba läbi viidud 113 vallas. Minul on aga teada, et mõnel pool, kus maad lõpulikult korraldatud, on tunnustatud, vaatamata kõrvalteenistuse puudumisele, elujõulisteks kohad 3—4 ha, mis ei võimalda lehma ega hobuse pidamist, mille tõttu väikekohtade arv, mis kava kohaselt suurendamisele kuuluksid, palju väikesem on üles võetud, kui ta olema peaks. Seletuskirjast nähtub ka, et väikekohtade suurendamise vajadus on mõnel pool suurem, kui selleks on senini esitatud sooviavaldusi. Siin pole midagi imestada, kui arvesse võtta, kuidas viimasel ajal maakorralduse komisjoni alaliste liikmete poolt koheldakse sooviavalduste esitajaid, siis kaob igal mõtleval inimesel isu nende esitamiseks. Olgu siin illustratsiooniks väike näide: „25. veebr. 1930. Kodanik Jaan Samoson, Võru vallas. Teie palve peale 19. veebruarist 1930. a. Puura vahtkonnast Teie krundile juurelõike tegemise asjas teatan, et palve on Võru asunduse piirides asuvate korraldamata maade maakorralduse toimetuses materjaliks võetud ja saab otsustatud, kui vastavad maad järjekorras korraldamisele tulevad, arvatavasti 1938. a. Alaline liige O. Jürgenson. Sekretäri aj. k. t. O. Jaska.“

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kas pole see irvitamine inimeste õigustatud nõudmiste üle? (V a h e l h ü ü e.) See oh härra Kerem'i ajal, otsustage ise, kas oli see eelmine valitsus või mõni teine. Kas pole see nagu hoop niitsaga näkku? Kui nii mõeldakse juurdelõigete küsimust ka edaspidi lahendama hakata, siis pole ühelgi arusaaval inimesel mõtet sooviavalduste esitamiseks raha raiskama hakata, sest paljud on selleks ajaks juba võib-olla surnud. Nad surevad piinarikast surma! Ja selleks ongi vist siis Põllutöoministeriumi

ametnikkude poolt sarnased vastused välja mõeldud.

Milles seisavad nende vaeste inimeste soovid, kui nad on Julienud juurdelõikeid nõuda? Kas ei sarnane need inimesed uppujaille, kes elupäästmiseks valmis kinni haarama ka õlekõrrest? Nad on nõudnud tihtipeale vakamaa, kaks sooriba, heinamaad, kannustikku. Nad teavad väga hästi, et need maalapikesed pole mõni Kooseni maa, mis mett ja piima jookseb. Ei. Nad on sellest kinni haaranud kui lootusesädemest, mis võimaldaks pisutki laiemale suruda pigistavat rõngast. See looks väikesegi võimaluse vabal ajal töö- käsi loovale tööle rakendada, looks elu- tahte, tööroõmu.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil ei ole õigust seda nendelt riisuda. Enne kui veel kõik hilja pole, on tarvis radikaalselt lahendada maareformi lõpuvaatus, juurdelõigete küsimus. Kuna riiklikus reservis seisvad kultuurmaa-alad kõiki nõudmisi ei kata, osutub 13.000 ha metsa- pindala põllukultuuri alla võtmine liiga väikeseks, mispärast kava selles osas Vabariigi Valitsusel revideerimisele tuleks võtta.

Seda normi mitte ületada, katsutakse sellega seletada, et meie metsa iga-aastane juurdekasv ja tarvidus ei võimalda rohkemal määral metsa vähendada, kuna vastasel korral meie metsad hääbumisele oleksid määratud. Aga kui lähemalt vaadelda praegust metsade seisukorda siis leiame, et meil palju veel ära teha on metsade väärtuse tõstmiseks. Hulk meie metsaosasid kannatab liigvee all ja aastast-aastasse laieneb metsade soostumine. Nende väärtus ja tulu nendest on minimaalne. Siin tuleks magistraalkraavide sisseviimisega vabastada suured lahmakad metsi sellest luupainajast. Nähtavasti on on siia suuremate summade paigutamise möödapääsemata vajadus. Aga praegust Vabariigi Valitsust ei näi see küsimus palju huvitavat, ta maadleb rohkem riigiteenijatele haigusekindlustuseks summade leidmisega, kui produktiivsetele aladele summade juhtimisega.

Teiseks on metsade juurdekasvu protsendi tõstmiseks tarvis suuremat tähelepanu pöörata lagendikkude ja raiesmik- kude seemendamisele. Tuleb tihti ette, et nimetatud kohad aastate viisi külimata seisavad, neid mitu korda ümber külitakse ja lõppude-lõpuks lopsakas rohi vastärganud metsataimi siiski ära lämmatab. Ka ei anna soovitavaid tagajärgi loomulik tuulekülv, mida siiski kohati praktiseeritakse.

Kolmandaks väärnähtuseks metsa alal tuleb lugeda seda, et siin ja seal maha raiutakse lankide viisi noor, mitte raie-

küps mets, kuna aga teisel raieküpsed metsad realiseerimata seisava ja kuivades väärtusetuks materjaliks muutuvad.

Kõikide nende asjaolude kõrvaldamisega on võimalik metsade väärtust tõsta, mille tõttu peaks võimalus avanema suurema metsapindala äraplanerimiseks, kui see kavas ette nähtud. Et liiga suurt metsade planeerimist siiski ära hoida, tuleks juurdelõigete leidmiseks kõik teised võimalikud abinõud ära kasutada. Tuleks revideerimisele võtta ametnikkude palgamaaküsimus. Ei oleks kellelgi midagi selle vastu, et riigiametnikud maal maaga varustatud oleksid, kui meil jätkuks maad kõikide nende rahuldamiseks, kes maad soovivad saada ja selleks kõlbulikud on. Meil aga kestab eelasi terav maanälg ja tuhandeid väiketäuisid ähvardab hääbumine. Ei saa kuidagi õigeks pidada, et ametnikkudele, kes äraelamiseks rahuldavat rahalist tasu saavad, veel maad antakse ja kindlustatakse hobuse- ja lehma pidamine, aga sealsamas väiketaludel seda võimalust ei ole. See ei ole loomulik nähe ja siin tuleks maksma panna põhimõte, et maa oleks kasutada nende käes, kes teisiti omale eluüalpidamiseks võimalusi ei leia. Riigimaade planeerimise lõpulejõudmisega tulevad kõik sel alal töötavad isikud energiliselt rakendada juurdelõigete andmisele ja kui tarvis, nende arvu suurendada, et abi hädalistele õigel ajal kätte jõuaks. (V a h e l h ü ü e.) Härra Teemant, lubage tähendada: ma usun, et Teie vast Eesti ajalugu ikka niivõrt mäletate, et ei tarvitse niisuguste väidetega ette tulla. (V a h e l h ü ü e.) Vabandage, meie inimesed on kokku vaid üle 3 aasta olnud Põllutöoministeriumis, ja kui vaatate, kui kaua on kestnud Eesti iseseisvuse ajal maade korraldamine, siis näete, et ei saa süüdi mõista ei üht ega teist. Nüüd, kus planeerimised lõpupoole on jõudmas, tuleb kindlasti suuremat tähelepanu pöörata juurdelõigete andmisele.

Usun, et Riigikogu liikmed minu poolt ettetoodud mõtteid jagavad. Mispärast julgen esitada järgmise sooviavalduse ja loodan, et Riigikogu selle heatahtlikult vastu võtab:

„Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus kiires korras energiliselt asuks elujõuetutele väikekottadele juurdelõigete andmisele.“

(V a h e l h ü ü e.) Härra Holberg, kui Teie niisuguste väidetega välja tulete, siis sunnite mind tõsiasju ette tooma, et näidata Teile, kuidas tegelikult teie inimesed on kõik selleks teinud, et juurdelõigete andmine mitte tegelikult ei teostuks, kuna nad põhjendavad, et siis ei olevat võimalik suurतालumeestel enam sulaseid leida.

J u h a t a j a: Enne kui järgmisele

kõnelejale sõna annan, avaldan esitatud ettepanekud:

rkl. Fuks'ilt on ettepanekud,

Peatükk I. Keskasutus. § 4. Esindus vähendada Kr. 250.— § 4 jääks Kr. 750.—

Peatükk III. Põllumajanduse osakond. § 4. Esindus vähendada Kr. 70.— § 4 jääb Kr. 300.—

Peatükk I. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 17.400. § 3 jääb Kr. 16.224.—

Peatükk II. Katastri ja maakorralduse osakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 2.040.— § 3 jääb Kr. 1.896.—

Peatükk III. Põllumajanduse osakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 350.— § 3 jääb Kr. 2.186.—

Peatükk IV. Loomatervishoiu osakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 1.700.— § 3 jääb Kr. 3.552.—

Peatükk V. Riigimaade ja metsade valitsus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 35.000.— § 3 jääb Kr. 130.192.—

Rkl. Kuris'elt on ettepanek,

Põllutöoministerium. Peatükk II. § 15 p. l) mitmesugused toetused suurendada Kr. 15.000.— § 15 jääks Kr. 105.000.— Sellest summast tuleks määrata Kr. 10.000.— veeühingute toetussumma suurendamiseks maaparanduse huvides ja Kr. 5.000 eramaamõõtjate palkamise summa suurendamiseks eramaade (Saaremaal) korralduspiirkonna tööde kiirenduse otstarbel.

Tarviline kate võtta: Teedeministerium. Peatükk V. § 76, mida vähendada Kr. 15.000.— võrra.

J. Teetsov (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Käesoleva aasta riigieelarve arutuse juures sõna võttes pean tarvilikuks Riigikogu tähelepanu juhtida mõne meie põllumajanduse ala peale, millel meie riigi elus ja rahvamajanduses kaunis suur tähtsus, aga seni ei ole küllaldast hindamist leidnud.

(Koosolekut asub juhutama esimene abiesimees M. Martna.)

Meie põllumajandus elab praegu raskeid aegu üle. Põllusaaduste hinnad on äärmiselt madalad ja ei tasu valmistajal tootmise kulusid. Välisriigid igauks kaitsevad oma maa põllumehi ja piiravad väljast sissevedu, et omaga läbi ajada. Seda sama teed tuleks ka meil käia, rohkem

püüda omamaa saadustega läbi ajada ja sisse tuua ainult seda, ilma milleta meie läbi ei saa. Ühtlasi tuleksid võtta intensiivsema käsitlemise alla ka need põllumajanduse alad, mis seni on vähe kasutamist leidnud. Kui põllumajanduses on kõik harud ja alad välja arendatud, siis sellega on ka põllumehe aastane sissetulek suurem ja kindlam. Kui mõnel alal hinnad liiga langevad ehk ikaldused tabavad, siis teised alad jälle aitavad edasi.

Meil on tarvis suuremat tähelepanu pöörata seemnekasvatusele.

Statistika keskbüroo andmed näitavad, et meile on sisse veetud 1929. a. vikke — 180.319 kr., ristikkehinaseemet 574.048 kr. ja timutiseemet 124.639 kr. eest. 1930. a. on tähendatud seemnete sissevedu küll vähem, kuid siiski suur ja nimelt: vikke — 148.120 kr., ristikkehinaseemneid — 304.410 kr. ja timutiseemet 80.212 kr. eest. Need arvud panevad mõtlema, kas meie tõesti ei saa neid seemneid ise oma kodumaal kasvatada, jääks 500.000 krooni ümber valuutat välja andmata, ja see raha jääks meie seemnekasvatajate-põllumeeste kätte, ning sissevedu väheneks selle võrra. Tõsi on ka see, et igal aastal ei õnnestu seemnetega, aga seda tuleb harva ette, ja kui meie siis väljast ostame, siis ei ole selles midagi imelikku. Samuti on ka vähesel arvul tarvis puhast sordiseemet sisse tuua. Meil on põllumajanduslik kutseharidus kaunis levinenud, ja noored haritud põllumehed peaksid seemnekasvatusega hakkama saama, ainult neid on tarvis sellele juhatada.

Samuti veetakse meile sisse rohkesti igasuguseid aiaviljaseemneid, milliseid võiks ka suuremalt jaolt ise meie kodumaal kasvatada. 1929. a. on sisse veetud aiaviljaseemneid 117.450 kr. ja 1930. a. 120.425 kr. eest. Isegi köömneid on meile sisse veetud 1929. a. kr. 8.080 ja 1930. a. kr. 5.465 eest. Arvan, et suur jagu neist aiaviljaseemnetest oleks võimalik meil kodumaal kasvatada.

Nii tuleks siis meil seemnekasvatusele suuremat tähelepanu pöörata ja niikaugele jõuda, et võiksime isegi oma tarvitudusest ülejääki välja saata.

Teiseks on meie aiaasjandus väga söödis, mis nõuab kiiret korraldamist.

Meil aga selle asemel, et oma aiaasjandust edasi viia ja ise oma aiasaadustega läbi saada, veetakse igasugust aiavilja, nii kuivatatud kui toorelt, sisse ja raisatakse selle peale jälle hulk valuutat.

Nii näiteks on sisse veetud 1929. a. herneid 597.827 kr., sibulaid 21.167 kr., kurgid soolatud — 5.563 kr. ja mädarõigast 5.345 kr. eest. 1930. a. herneid 177.882 kr., sibulaid 30.213 kr. ja mädarõigast 3.242 kr. eest. Mitmesugust kui-

vatatud luuvilja, nagu: õunu, pirne ja ploome on ka sisse veetud 1929. aastal Kr. 85.572.— ja 1930. a. — Kr. 58.020.— eest. Neid aiaviljasid ei pruugiks meil tõesti sisse vedada, kui vähegi suuremat tähelepanu pööraksime meie aiaasjandusele, see on puu- ja juurviljakasvatusele. Puu- ja juurvili annab maapinnalt kõige suuremat saaki ja puhast tulu, mis tingib seda, et see ära tuleb kiiremas korras välja arendada. Kuid meil katsutakse seda ala veelgi nõrgendada, mis näitab asjaolu, et sellel alal on nõuandjate arvu vähendatud.

Puu- ja juurviljadel on väga suur tähtsus meie rahva toituses. Maarahvas peab enamikus leppima rasvase soolaliha ja kalaga leivakõrvalisena, aga see ei ole kaugeleki tervisele kasulik ja on ka kallis toit, mida tuleks osalt asendada puu- ja juurviljaga. Kõik see tingib meie aiaasjanduse edendamist.

Kolmandaks on meil vähe rõhku pandud väikelooma- ja linnukasvatusele. Jällegi ala, mis väärib tõsist tähelepanu, sest meil on harilikkude talude kõrval riigis väga palju väikesi eluaseme- ja käsitöökohti, mille maa-ala ei ületa 10 ha. Need väikesed kohapidajad võiksid hea eduga kasvatada linde ja ka kodujäneseid, ning saada omale väärilist sissetulekut. (V a h e l h ü ü e.) See ala nõuab tõsist korraldamist. Aeg jõuab niikaugele, et linnast peavad inimesed hakkama maale minema, et end iseseisvalt ära elatada ja siis on neil seal lindude- ja väikeloomakasvatus see, mis sissetulekut saab andma. Samuti ei ole ka taludel nende kasvatamine ja pidamine ülearune, vaid annab kena tulu teiste sissetulekute kõrval.

1929. aastal on kanamune välja veetud Kr. 2.339.265.— ja 1930. a. sugu rohkem, mis võrdlemisi meie Eesti kohta veel väga väikene arv ja võiks palju suurem olla.

Pardi- ja hanekasvatus on hoopis väikene, nii et peale oma tarvituse on 1929. aastal välja veetud kõigest kodulinnuliha, kus enamikus haned ja pardid — 86.148 krooni eest. Nii näeme, et siin on veel palju teha ja korraldada.

Kodujäneste nahku on meile sisse veetud 1929. a. Kr. 390.091.— ja 1930. a. — Kr. 262.957.— eest, mis kaunis aukartust äratav summa, ja see on suur ülekohus, et meie seda summat peame enamikus Saksa-maale saatma, kes meie võile tollimüüri ette ehitas.

Lambakasvatust ei tohiks ka silmist lasta, sest nende nahkade sisseveo suurenemine näitab, et meil lambaid vähe on. 1929. aastal on sisse veetud lambanahku Lätist ja Saksast Kr. 107.229.— ja 1930. a. — Kr. 218.767.— eest. Meie lambatõug nõuab ka tõsist parandamist ning oleks

aeg neist nilpsabadest loobuda, mis kaugegtki oma toitmist ära ei tasu.

Edasi läheksin meie kalaasjanduse juurde. See on meie rahva ja riigimajanduses üks suurem ja tähtsam küsimine, aga seisab nii korraldamata, et tõesti piinlik on temast rääkida. Küll on ka katseid tehtud seda ala korraldada, aga vähe on tulemusi. Meil on küll kalaasjanduse eriteadlane Põllutöoministeeriumi juures ja on ka omad instruktorid sellel alal, kellest mõned on käinud ka väljamaal end täiendamas riigi kulul, aga kalaasi ei edene. Meil tegutses ka kord kalaameste liit, see on nüüd hingusele läinud. On asutamisel üleriiklik kalameeste keskselts, kuid ka sellest ei tea, mis võiks oodata. Otsekohe öeldes, meie kalaasjanduse edendamisel puudub üks juht ja hing, kes selle ära korraldaks. Praegune kalaasjanduse eriteadlane on enam asjatundja mageda ja sisevete kalade alal, kuid vähik merepüügi ja selle korraldamisel.

Kalamehed on ka ise täiesti organiseerimata, mis kõige suurem pahe. Nemad on laiali pillatud piki meie mannermaa rannikut, alates Narva-Jõesuust kuni Heinasteni, siis piki Saare, Muhu, Hiiu, Kihnu ja Vormsi saarte randu. Neil on raske kokku saada ja ühiselt oma huvide kaitseks välja astuda. Kalamehi on palju ja neil peaks olema oma kutseasutus. Meie riigil on väga palju merepiiri, sellega ka rohkesti merd, mis mitte vähe kalarikas ei ole, aga sellegi peale vaatamata veetakse meile aastas rohkesti kala sisse ja ületab väljaveo Kr. 1.000.000.— võrra. Kõige enam veetakse meile heeringaid sisse ja need ka enamikus II ja III sort. 1929. a. toodi meile sisse heeringaid Kr. 2.649.398.— ja 1930. a. Kr. 1.629.234.— eest; silgud soolatud 1929. a. Kr. 21.561.— ja 1930. a. Kr. 40.285.— eest. Väheusutav, et meile soolasilku niipalju sisse veetakse, kuna omal püügiajal ei tea kuhu neid panna. Heeringa ja silgu sissevedu tuleks täiesti piirata, sest meil on praegu sealihha odavam kui heeringad, ja sealihha on palju toitvam, kui see meile sissetoodud teise sordi heeringas. Kui aga ei taheta heeringast loobuda, siis vist tasuks neid siit sinna koha peale püüdma minna, sest ligi 2 miljoni krooni suuruse summa juures tasuks see end kenasti ära.

Meie kaladele turuleidmiseks ja naaberriikidega kaubalepingute sõlmimisel ei ole meie esitajate poolt küllalt energiliselt tegutsedud, ja turupuudus takistab kalaasjanduse edendamist.

Peale selle tuleks meie kalaasjanduse edendamisel tähelepanu pöörata järgmistele asjaoludele:

1) kalasadamad tulevad ära korraldada, sest nüüd ei saa enam muidu läbi,

kus tarvitusele on võetud suuremad kalapaadid mootoritega;

2) kalameeste laenuid peaksid suuremad olema kui 100—120 krooni. Selle summaga ei saa midagi ette võtta, laenuid olgu odavaprotsendilised ja pikaajalised;

3) kalamehed peaksid õnnetuste vastu kindlustatud olema;

4) kaluritelt ostetagu kalu samuti kindlate hindadega, kui sõjaväele vilja, aga mitte kinnisel vähempakkumisel ja ärimeeste käest;

5) kalurite maksustamine omavalitustele heaks tuleb seadustega nii ära reguleerida, et see neile üle jõu ei käiks;

6) ette võtta mere kalapüügi uurimine ja muretseda suurem mootorpaat proovipüükide ja kalade leidmiseks.

Need oleksid mõned näpunäited kalaasjanduse edendamiseks merel. Peale selle tahaksin paar sõna tähendada ka Peipsi kiisa ja tindikala kohta, mille üle on siit Riigikogu kõnetoolilt mitmel korral ka varemalt räägitud. Neile tähendatud kaladele ei ole ikka veel tarvilikku turgu leitud ja see mõjub väga halvavalt sealsete kalurite majanduslikule elule. Omal ajal töötati välja Peipsi kiisa ja tindikala väärastamise kava dr. B. Tsitovitsch'i ja diplomeeritud inseneri A. Grauen'i poolt. See kava on ära trükitud „Pharmacias“ nr. 5—8 — 1929, kus täielikult välja uuritud ja kindlaks tehtud, kuidas neid kalasortisid ümber töötada ja rasv lihast lahutada. Kava sai isegi Tartu ülikooli poolt esimese auhinna vääriliseks arvatud, aga seni ei ole see ala liikuma läinud vaatamata sellele, et ettevõtte võib anda 25—30% kapitali pealt puhast. Nähtavasti meil ei ole neid rahamehi, keda vähegi kalaasi huvitaks.

On veel üks ala, millele ma tahaksin tähelepanu juhtida, see on, et meil saab väljast sisse veetud rohkesti korvi- ja tunnivitset, kuid väga hea eduga võiks meil kodumaal neid ise kasvatada. Aastane sisevedu on 73.000 krooni ümber. See on jällegi raha, mida täiesti ilmaaegu välja anname, kuna meil pajud kasvavad igalpool.

Edasi tahaksin paar sõna tähendada selle kohta, et meil Saaremaa maakorraldusetööde läbiviimiseks on tänavaaastast kitsast aega arvesse võttes eelarvesse vähem üles võetud summa eramaakruntimise tööde toetuseks. Tahaksin loota, et ehk härra Põllutöoministril läheb korda edaspidi suuremaid summasid leida, et sellega saaks eramaade korraldamise tööd Saaremaal kiiremini läbi viia.

R. Kuris (as): Austatud Riigikogu liikmed! Maaparanduse ala on meil produktiivsemaid alasid. Kahjuks on käesolevasse eelarvesse võimalikuks peetud

sisse võtta maaparanduse ja Saaremaa maakorralduse ala peale kõigest 90.000 krooni. See ala väärrib mitmeti tähelepanu, eriti kui vaatame tema loovat töökülge ja uute väärtuste juurdeloomist, samal ajal ka tööpuuduse kui niisuguse kõrvaldamist. Teame, et suurem osa meie maaparandusetöödel töotajaid — kraavikaevajad — on Saaremaalt pärit, kus tööpuudus tihti peale on suurem kui mujal. Samuti ka osa teisi kodanikke, kellele ei ole jätkunud teistel aladel tööd, võivad suvisel ajal maaparandusetöödel omale sissetulekuid leida.

Ma andsin sisse paranduse-ettepaneku, mida ma veel kordaksin, et Põllutöoministerium peatükk 2 § 15 suurendada 15.000 krooni võrra, millest 10.000 krooni võiks kasutatud saada maaparandusetööde edukamaks korraldamiseks, toetades veeühisusi, ja 5.000 krooni eramaade korraldamiseks Saaremaal. Teatavasti lähevad Saaremaa maakorraldusetööd visalt edasi, ei jätku küllalt tööjõudu, kuna seni toetusesummasid on vähe antud. Sellega oleks võimalik Saaremaa maakorraldusetöid lõpule viia. Tarvilikud krediidid selleks võivad võetud saada Teedeministeriumi eelarvest peatükk 5 § 76. Tähendatud peatükki oli eelmise valitsuse poolt esitatud krediit Kr. 92.677.—, eelmise 1930./31. a. eelarve krediidist juba rohkem üle Kr. 9.000.—, kuna praegune valitsus on pidanud tarvilikuks seda veel suurendada Kr. 16.104.— võrra. Sel ajal, kui eelmine valitsus koostas eelarve, olid sadamad — see on peamiselt sadamate korrashoiu krediit —, jää all samasuguses olukorras, nagu praegu praeguse valitsuse ajalgi. Nii et selle krediidi suurenemise tarviduse mõttes tunduvad muudatusi sadamate juures vahepeal, see on 1 või 1½ kuu jooksul, ei ole olnud ja võiks sellest suurendatud summast osa Saaremaa maakorraldamise tööde jaoks ja veeühingute maaparanduse toetusteks ära kasutada.

Mis puutub aga nüüd eelkõneleja rkl. härra Teetsov'i kõne sisusse, siis ma pean ütleva, et härra Teetsov püüdis rahaasjanduse komisjonis Saaremaa olude parandamiseks, eriti kapten Teäre erame-rekooli toetusesummadeks kaasa aidata, tegi isegi tarviliku ettepaneku, aga kui see ettepanek hääletamisele tuli, siis tuli minul ja meie rühmal ükski seda toetada, kuna ta. Teetsov, ise hääletas vastu, ja imelikul kombel seesama saatustlik vastuhääl andis ebasoodsale valitsuse ettepanekule absoluutse enamuse, nii et teine ettepanek enam hääletamisele ei tulnudki. Niipalju oleks minul härra Teetsov'i Saaremaa huvide kaitse iseloomustuseks siia juurde öelda.

L. J o h a n s o n (stp): Austatud Rii-

gikogu liikmed! Siin on täna puudutatud maaelus väga tähtsaid küsimusi, nimelt juurdelõigete küsimust ja väikekohtade elujõuliseks tegemist. Selle aine üle on siit kõnetoolilt aastate jooksul väga palju kõneldud. Viimasena võiks meelde tuletda mitte ammu tagasi eelmise valitsuse päevil sotsialistliku rühma nimel minu poolt ette loetud teadaannet, kus eriti just juurdelõigete andmise peale tähelepanu juhiti, selle kiirustamist nõuti ja ühtlasi põhimõte üles seati, et kui juurdelõikeid antakse, siis ei tule käia senist rada, kus on antud juurdelõikeid sageli talukohtadele, suurematele asundusekohtadele, kellel seda tarvis ei ole, kellel heina- ja karjamaad tarvilikul määral on, vaid et just eeskätt juurdelõikeid antaks väikemaapidamistele, just neile väikemaapidamistele, mida võiks praegu, banaalselt öeldes, nimetada näljakohtadeks. Just nende näljakohtade elujõuliseks tegemiseks tuleks neid väikesi maatagavarasid, mis järele on jäänud, välja anda. Need maatagavarad on ju väga piiratud. Võimalik on juurde saada eriotstarbekohtadest ja osalt ka metsamaadest. Pean ütleva, et maareformi teostamise alal on väga palju ülekohut tehtud, ja maa ei ole läinud alati neile, keda hindaksime kui tõsiseid maaharijaid. Maa on läinud sageli neile, kel on tugevad küünarnukid olnud ja keskasutustele lähemal seisnud. Selle tõenduseks võiks ju tuua ka meie Põllutöoministeriumi keskasutust. Rahaasjanduse komisjonis ma nõudsin nimekirja, ja osalt see ka anti. Sellest selgus, et pea kõik Põllutöoministeriumi ametnikud on varustatud riigi maaga, osa on saanud maad ministri korraldusel, kuna teised on teisel teel seda endale hankinud. Mõned kohad on kaugelt üle normaaltalu suuruse. Inimesed ise elavad linnades, saavad teenistusetasu, teenistusevanuse tasu, vanusepäevil pensioni, nad ei käi selle mõiste alla, kelle rahuldamiseks Maaseadus vastu võeti. Maaseaduse põhimõte oli see, et maa tuleb anda neile, kes seda ise harivad. Kui nüüd ringi vaatame, näeme palju neid, kes maa juures ise ei ole. Nende isikute hulka kuuluvad need, kes mõnikord aastas käivad maal vaatamas, kuidas nende talusid beetakse, sest viimased on antud pooletera peale, nad eksploateerivad põlluharijaid. Härra Kornell'ile tähendati õieti vahele, kes olid siis põllutöoministrid, kui seda tehti. Kui hakkaksime juurdlema, missugusel ajal on kõige rohkem ülekohut tehtud, siis saaksime omapärase nimes-tiku. Pole siis ime, et ametnikud ei tule vastu inimestele ei kohapeal ega ka keskasutuses. Võiks tuua mitmed näited, kus väikemaapidaja või maatainimene on pööranud Põllutöoministeriumi kohalikkude agentide, ringkonna valitseja, keskasutuse

j.n.e. poole palvekirjaga. Aga vastusega on viivitatud, ja kui vastused tulevad, siis on need lakoonilised, ei saa sellest selget vastust. Aga aasta läheb teise järele, ja maad kasutab sagedasti ametnik, kellel eneselgi palgamaad on, ehk jälle keegi teine isik, kellel tarvidust maa järgi ei ole. Inimesi on aga hoitud ärevuses, ja nende palved on rahuldumata seisnud. On tarvilik, kui siit selle peale tähelepanu juhitakse veel viimsel tunnil, et ka ametnikud peavad inimestele rohkem vastu tulema ja küsimusi kiiremini otsustama ja inimestele seletust andma. Ja seda tuleb teha nüüd ja ka edaspidi korduvalt. Kuna ametnikkude keskel niisugune element on, siis tuleb teha seda korduvalt niikaua, kui need nähtused edasi kestavad.

Vist ei ole ka ülearune, kui siin eelarve juures ka riigi maatagavaradest juurdelõigete andmise peale tähelepanu juhitakse. Valitsus on seda oma töökavasse võtnud, ja Põllutööminister on öelnud, et tema tahab seda teha, tahab seda küsimust võimalikult kiiremini lõpule viia. Siin on esitatud selle kohta sooviavaldus, aga see sooviavaldus minu äranägemise järele nõuaks täiendamist, sest seal võiks välja lugeda, nagu võiks anda juurdelõikeid ainult riigi maatagavaradest. Meil on aga teine asutus, kes maad kokku ostab ja kes ka juurdelõikeid võib anda, see on asundusekapital. Mina isiklikult ei pea seda õigeks, et juurdelõikeid antakse ainult nendele väikemaapidamistele, mis asuvad riigimaadel, samasugune õigus on ka neil väikemaapidamistel juurdelõikeid saada, mis asuvad eramaadel. Mõtlen nende all eeskätt popse. Seepärast formuleeriksin ma sooviavalduse järgmiselt:

„Riigikogu avaldab soovi, et riigi maatagavaradest ja asunduskapitali arvel omandatud maadest antaks juurdelõikeid neile väikemaapidamistele, mis maa vähesuse tõttu on elujõuetud, asugu need väikemaapidamised siis riigi- või eramail (popsid j.n.e.).“

Nii et ühele kui teisele tuleb juurdelõikeid anda. See mõiste, mis on elujõuetu koht, ei ole sagedasti selge. Sagedasti on elujõuetu see koht, kus õige rohkesti maad. Ka need lähevad pankrotti samuti, mõned teised põhjused on mõõduandvad. Juurdelõikeid võiks anda nendele väikemaapidamistele, kes maavähesuse tõttu elujõuetud, nii et oma sooviavalduse redigeeriksin selle kohaselt.

L. R a u d k e p p (krst): Lugupeetud rahvasaadikud! Põllutööministerium ei ole mitte ainult ministerium, kelle alla kuulub põlluharimine, vaid ka loomade kaitse ja taimestiku kaitse. Selle minis-

teeriumi tegevus on laiaulatuslik, ja võib oletada, et seni ei ole jõutud kõike ära teha, mida oleks pidanud ära tegema. Mind huvitab selles küsimuses iseäranis metsadeküsimus. On arusaadav, et praegu, kus vaja hooneid ehitada, — ja möödunud aastate jooksul tuli õige palju ehitada ja oli selleks materjale, palke ning laudu vaja — kuid andmed metsade tarvitamise ja juurdekasvu kohta on üldse üksteisele vastukäivad. Ametlikult on seletatud, et metsade juurdekasv sünnib täiesti normaalselt, ei ole tarvis mingit kartust selle kohta, et maa-ala, mis oli metsade all, et see maa-ala kuidagiviisi väheneks. Seda on tihti räägitud. Aga teiselt poolt on andmeid, mis vastupidised ja vastukäivad, nimelt et maa-ala, mis oli metsade all, et see väheneb. Sellest võib järeldada, et metsade juurdekasv ei sünni süstemaatiliselt, nii et on avaldatud üksteisele vastukäivaid andmeid. Mina näiteks ei tea tänapäev selgesti ja kindlasti, kuidas lugu metsamaa-ala vähenemisega õige on. Kui oli vaja rohkem materjali saada metsadest, siis, nagu nimetasin, on ju see täiesti loomulik, aga tuleb siis ka süstemaatiliselt selle eest hoolt kanda, et meie metsad saaksid noort kasvu juurde. Mul ei ole siin kindlaid andmeid käepärast, aga tihti ärkab kahtlus selle kohta, kas tõesti süstemaatiliselt hoolt kantakse metsa juurdekasvu eest.

Samuti huvitaks mind loomadeküsimus. Nagu teame, juba 3—4 aasta jooksul tehakse tööd jahiseaduse kallal. Kas siis see seadus tõesti nii raske ja keeruline tohiks olla, et selleks kulub 3—4 aastat? Nüüdki ei ole seadus lõplikult komisjonis vastu võetud. Juba III Riigikogu maakomisjonis arutati seda seadust põhjalikult, ja ikka ja ikka ei jõutud lõpule. Praeguses Riigikogus ja nimelt üldkomisjonis pidi see seadus ka juba lõpule jõudma, aga põllumeeste rühmal oli siis erisoove, ja neid kaaluti väga põhjalikult, et põllumehed kuidagiviisi ei kannataks jahioiguse mõttes. Muidugi ei võis selle vastu olla, et taluomanikud saaksid ka õigustatud kasu jahioigusest, aga ma kahtlen selle juures, kas see tõesti kasulik oleks meie kodumaa loomastikule, kui nii väga tahetakse vabadust saada jahipidamise alal. On ju teada, et näiteks oravad on peaaegu täiesti hävitatud ja ka muid haruldasemaid loomi on väga vähe. Igatahes ei saa seda pidada normaalseks. et sellelaadilised seadused nii pikkamisi edasi liiguvad. Kus siis need takistused õieti on? Kui seadus peaaegu on valmis ja võiks Riigikogus teda vastu võtta, siis tekib ometi küsimus, miks see ei sünni, ja mitu ja mitu aastat läheb selle peale. ning ei saa seadust maksma panna, et kaitsta meie kodumaa loomi. Härra

rkl. Teetsov luges siin andmed ette, kui palju karusnahku välismaalt sisse tuuakse. Tekib jälle küsimus, kui meil nahatööstus on võrdlemisi hästi arenenud, kas siis karusnahatööstus ei saaks umbes samal määral areneda? Miks on palju sisse veetud näiteks isegi kodujäneste nahku? Kui riigitegelastele ja Riigikogule etteheiteid tehakse kaaskodanikkude poolt, miks kõrgel kohal ei vaadata sellele, et õige tublisti kokku tõmmata väljaminekuid, siis paneb mind inestama, kuidas üks osa kodanikke seda tähele ei pane, kas või karusnahkade-küsimuses. Meil sellelaadilist diktatuuri riigis ei ole, nagu paaris või vähemalt ühes riigis see on, kus maksma pandud dekreetidega määrusi selle kohta, kuidas isegi tuleb vahest riietuda. Kas meie ei ole mitte tähele pannud, et näiteks meie naispere, kes poole aasta eest deklareeris, et tuleb kokkuhoidlikult elada, kuidas tema armastab kanda kõrgeid ja väga kõrgeid ja sagedasti isegi kahekordseid kraesid. See tähendaks siis umbes, et kaks korda rohkem veetakse nahku meile välismaalt sisse. Kui on tarvis kokku tõmmata väljaminekuid, siis peavad seda tegema kõik meie kodanikud, mitte üksikud ministeeriumid. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui siin andmed väliskaubanduse alalt ütleavad, et karusnahku 30, 40 või veel rohkem miljoni sentide eest sisse veetakse, siis peab tähendama, et siin ei ole asjad korras. Tähendatakse sellele, et meie tööstus ei saa edeneda sellepärast, et ei olevat turgusid. Kas tõesti ei oleks turgusid karusnahatööstusele meie kodumaal, meie vabariigis? Siin on vast liiga vähe ettevõtlikkust olnud ja sellel alal oleks väga kohased reaalkavad, kuidas kasutada meie loomastikku ja sellega piirata karusnahkade sissevedu. (V a h e l h ü ü d e d.)

Kaasaruanaja M. Martinson (lõpusõna): Tehtud ettepanekute kohta peaksin niipalju ütleva, et suuremalt osalt puudutavad nad § 3. kus on haigusekindlustuse summad, ja teiseks esindussummasid. Juba eelmiste asutuste juures on niisugused parandused tagasi lükatud, ja seepärast ei ole tagasilükkamist tarvis enam põhjendada.

Rkl. Kuris'elt on ettepanek, § 15 pkt. b — mitmesugused toetused — suurendada 15.000 krooni võrra. See ettepanek oli, kui ma hästi mäletan, ka laiendatud rahaasjanduse komisjonis arutusel, kuid seal lükati ta tagasi. Kuna praegu teadmata on, kas Teedeministeeriumi eelarve-osa vähendatakse, siis on ka see ettepanek küsitav. Muidu ei võiks selle ettepaneku vastu olla. Otstarb on hea, aga kas Teedeministeeriumis võimalik kärpida on see on küsitav, ja seepärast komisjoni

nimel ei saa ma seda ettepanekut toetada. Samasugune lugu oli rahaasjanduse komisjonis, kus vastav ettepanek tehti, ja seal kukkus ta just sama olukorra tõttu läbi.

Juhataja: Hääletan rkl. Fuks'i ettepanekud kahes osas: esiteks ettepanekud esindussummade kohta ja teiseks ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta.

J. Fuks'i ettepanekud esindussummade kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta lükatakse tagasi.

R. Kuris'e ettepanek lükatakse tagasi.

Põllutööministeeriumi korralised kulud võetakse vastu.

(Teedeministeeriumi korralised kulud. — Kaasaruanaja B. Eilman'i puudumisel — kaasaruanaja ülesannetes aruanaja J. Soots.)

Juhataja: Teedeministeeriumi korraliste kulude kohta on rkl. Fuks esitanud järgmised paranduse-ettepanekud:

Peatükk I. Keskasutus. § 4. Esindus vähendada Kr. 250.— § 4 jääb Kr. 750.—

Peatükk III. Raudteevalitsus. § 4. Esindus vähendada Kr. 100.— § 4 jääb Kr. 400.—

Peatükk I. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 500.— § 3 jääb Kr. 576.—

Peatükk II. Maanteede ja ehituse osakond. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 500.— § 3 jääb Kr. 288.—

Peatükk III. Raudteevalitsus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 97.950.— § 3 jääb Kr. 382.300.—

Peatükk IV. Posti-telegraafi- ja telefoni-valitsus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 35.000.— § 3 jääb Kr. 80.040.—

Peatükk V. Veeteede valitsus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 6.000.— § 3 jääb Kr. 55.000.—

Aruandja J. Soots (lõpusõna): Ettepanekud on shabloonilised endistele ettepanekutele ja käsitavad esinduse- ja haigusekindlustuse summasid. Nende kohta on Riigikogu teiste ministeeriumide juures oma seisukohad avaldanud, ja ma arvan, et need seisukohad peavad jääma ka selle ministeeriumi juures.

Komisjoni nimel nende ettepanekutega ühineda ei saa.

J. Fuks'i ettepanekud esindusesummade kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta lükatakse tagasi.

Teedeministeeriumi korralised kulud võetakse vastu.

(Välisministeeriumi korralised kulud. — Kaasaruandja A. Anderkopp'i puudumisel kaasaruandja ülesannetes aruandja J. Soots.)

Juhataja: Rkl. Fuks'ilt on järgmised ettepanekud Välisministeeriumi korraliste kulude kohta:

Peatükk I. Keskasutus. § 4. Esindus vähendada Kr. 1.000.— § 4 jääb Kr. 5.000.—

Peatükk II. Välisesindused. A. Üldkulud. § 4. Esindus vähendada Kr. 5.000.— § 4 jääb Kr. 25.000.—

Peatükk I. Keskasutus. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 900.— § 3 jääb Kr. 864.—

Peatükk II. Välisesindused. A. Üldkulud. § 3. Riigiteenijate toetused: p. b) haigusekindlustus vähendada Kr. 1.500.—

Aruandja J. Soots (lõpusõna): Tehud parandused on shabloonilised, nagu need eelmiste ministeeriumide kohta olid, mille kohta Riigikogu juba oma seisukoha võtnud. Komisjoni nimel nendega ühineda ei saa.

J. Fuks'i ettepanekud esindusesummade kohta lükatakse tagasi.

J. Fuks'i ettepanekud haigusekindlustuse summade kohta lükatakse tagasi.

Välisministeeriumi korralised kulud võetakse vastu.

Võetakse vastu: riigi võlad, erakorralised kulud, korralised tulud, erakorralised tulud ja lisa Eesti Vabariigi 1931./32.

aasta kulude ja tulude eelarve juurde — eripõhikirjata töötavate riiklikkude ettevõtete ja riigiasutuste valitseta olevate eriotstarbeliste kapitalide tulude ja kulude erieelarved — ning II osa.

Juhataja: Eelarve II lugemine on lõpetatud. Teatan Riigikogule, et rkl. Kornell on oma soovialduse teksti redigeerinud ja nüüd oleks see järgmine:

„Riigikogu avaldab soovi, et kiires korras energiliselt asutaks nii riigi- kui ka eramaadel olevate väike- ja elujõuetute kohtadele juurdelõigete andmisele tagavara, eriotstarbe-, riigimetsa ja asunduskapitali arvel kokkuostetavatest maa-dest.“

Vaheaeg kl. 18.54 min. — kl. 19.25 min.

Koosolekut juhatab Esimees K. Einbund.

Sekretäri kohal sekretär A. Schulbach.

3. Tapamajade ja lihajäreldaavuse seaduse §§ 13, 14 ja 29 muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Lep s.

Juhataja: Ma jätan ära II ja III lugemisel selle seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

4. Järgmise koosoleku määramine.

Juhatus ettepanekul otsustatakse pidada järgmine koosolek 20 min. pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata 136. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 7.)

Juhataja: Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.30 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

